

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 15 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Το γιατρικό της αμόλυντης λογοτεχνίας

Το διάβασμα είναι μια από τις πιο μοναχικές τέχνες. Προσωπικά το θεωρώ μία δημιουργική ενασχόληση. Να μπορείς να συγκεντρώνεσαι πάνω σε ένα κείμενο, να το αφουγκράζεσαι αλλά και να το κάνεις δικό σου. Η προσωπική ανάγνωση απαιτεί συνήθως μια εσωτερική απομόνωση και όχι να σου επιβάλλεται εξωτερικά.

Εφηβος, όταν αρρώσταινα, καθόμουν στο σπίτι και αποτελείωνα ένα ολόκληρο μυθιστόρημα. Μάλιστα μια φορά «ανέβασα πυρετό» παραπάνω, για να τελειώσω το «Ανθρώπινο κτήνος» του Ζολά – το θυμάμαι ακόμη.

Στα κοινωνικά δίκτυα πολλοί αναφέρουν ότι δεν μπορούν να συγκεντρωθούν σε ένα βιβλίο. Για εμένα, που το διάβασμα ήταν μια καθημερινότητα, εξακολουθεί να παραμένει, αλλά οι περιστάσεις το καθιστούν ακόμη πιο αδέσμευτο.

Τώρα, περισσότερο από ποτέ, αναζητώ την ουσία της ανάγνωσης. Αυτή η ουσιαστική ανάγνωση δεν έχει ανάγκη καμιάς επίδειξης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Δεν ασκώ πρωταθλητισμό ανάγνωσης ούτε διεκδικώ τον τίτλο του εκλεκτού αναγνώστη. Επανέρχομαι στην εφηβεία μου, χάνομαι μέσα στο κείμενο και ας είναι ό,τι θέλει.

Κρατώντας το βιβλίο στο χέρι αισθάνομαι μια τρυφερότητα, μια σιγουριά, λες και εγείρονται οι συγγραφείς και συνομιλούν μαζί μου. Δεν βιάζομαι να αποτελειώσω πολλά βιβλία. Οι ώρες του διαβάσματος είναι διάσπαρτες σε όλη τη διάρκεια της μέρας και της νύχτας που τείνουν να ενοποιηθούν σε έναν αλλόκοτο χωροχρόνο.

Αφοσιώνομαι στο κείμενο. Αν στην εφηβεία μου έκλεβα χρόνο για διάβασμα, τώρα – τι ειρωνεία! – ο χρόνος αυτός ξανακερδίζεται.

Και να η θαυματουργή ίαση της λογοτεχνίας. Τέτοια κείμενα έρχονται και γιατρεύουν την ψυχή. Χαμένοι και σωσμένοι χαρακτήρες σε παρασύρουν με τις ιστορίες τους. Γιατί η λογοτεχνία είναι αμόλυντη, κανένας ιός δεν θα τη μεταλλάξει, θα είναι πάντα εκεί και τα λογοτεχνικά αντισώματα θα μεταμορφώνουν τις ψυχές μας και θα μας οπλίζουν με κουράγιο.

Ο Θεόδωρος Γρηγοριάδης είναι συγγραφέας. Το κείμενο δημοσιεύτηκε στον ημερήσιο τύπο (διασκευή).

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Γράφειν

Από τότε που ο καθένας μας εισέρχεται μέσα στη ροή του χρόνου, αρχίζει να γράφει. Γράφει μες στη μνήμη του, γράφει με το χέρι του, γράφει με τα έργα του. Διαισθάνεται πως η γραφή αυτή θα αντισταθεί, αν δεν ακυρώσει, το φευγαλέο της ύπαρξής του μέσα στον κόσμο. Και πως θα «σώσει» από την καταστροφική λήθη και τον ίδιο, και τους άλλους και την Ιστορία.

Πριν ακόμη το παιδί αρχίσει να γράφει, πριν του μάθουν, όσοι γνωρίζουν, να γράφει, έχει κιόλας εγγράψει στην τρυφερή μεμβράνη της μνήμης του τις πρώτες του εντυπώσεις από τη ζωή. Έχει γράψει μέσα στην καρδιά του, με στοργή κι εμπιστοσύνη, τους δικούς του, αρχίζει να γράφει τους οικείους του, τους συγγενείς του, κατόπιν τους φίλους του. Κι όσο προχωρεί μέσα στον χρόνο παλεύει να καταγράψει όλο τον κόσμο που γνωρίζει, τον κόσμο του. Αυτές οι πράξεις της γραφής του προσβάλλονται κάθε τόσο από τη λήθη, οι γραφές κατατρώγονται από τον χρόνο, όπως εκείνες που χάραζαν οι παλιοί άνθρωποι στα μάρμαρα. Και όσο βαραίνει μέσα και πάνω του ο χρόνος, τόσο ο καθένας προσπαθεί να περιφρουρήσει

τις γραφές του βίου του, ώστε να αναγιγνώσκονται εύκολα. «Σ' έχω γράψει στην καρδιά μου», «είναι γραμμένο στη μνήμη μου», «απομένει ανεξίτηλο μέσα μου» - εκφράσεις της καθημερινής ζωής- αυτής που φεύγει, αυτής που ανασπά από τον κόσμο τους δικούς μας, τους συγγενείς και φίλους.

Πλάσματα γεννημένα για να γράφουν οι άνθρωποι, όλοι οι άνθρωποι. Κι ανάμεσά τους πολλοί που κατορθώνουν να γράψουν το όνομά τους σε μια οικογένεια, σε μια επιχείρηση, σ' ένα επάγγελμα. Μέσα στην Ιστορία του κόσμου, οι φημισμένοι, οι άξιοι, οι μεγάλοι οι ήρωες. Μέσα στην Ιστορία των Επιστημών, οι σπουδαίοι. Μέσα στην Ιστορία της Εκκλησίας, οι άγιοι. Μέσα στην Ιστορία των Γραμμάτων, οι αυθεντικοί συγγραφείς. Όλοι αυτοί, καθένας με τον τρόπο του, γράφουν.

Από όλους ωστόσο τους ανθρώπους που το θείο ριζικό τους είναι να γράφουν, εκείνοι που γράφουν μ' έναν τρόπο πασιφανή, επίσημο, είναι οι συγγραφείς. Ποιητές, στοχαστές, μυθιστοριογράφοι γράφουν και ξαναγράφουν τον εαυτό τους και τους άλλους, τον κόσμο που βλέπουν κι εκείνον που δεν βλέπουν και που ωστόσο τον θεωρούν εξίσου πραγματικό.

Γιατί όλοι αυτοί, όλοι όσοι γράφουν, επιμένουν να γράφουν, ενώ έχουν βεβαιωθεί πως θα βγουν κάποια στιγμή από τον κόσμο, καθώς κι ο ίδιος ο κόσμος –αφού ό,τι έχει αρχή θα έχει κι ένα τέλος– θα βγει κάποτε από τον εαυτό του; Ίσως γιατί το γράφειν –συνειδητό ή όχι, εκούσιο ή και ακούσιο, φανερό ή και κρυφό– αποτελεί την έσχατη, ακραία παρηγοριά για τη θνητότητα που τους πολιορκεί και που τελικά τους καταβάλλει. Αυτή τη θνητότητα που φαρμακώνει την ύπαρξη και τη συνείδηση του ανθρώπου με το φαρμάκι της ματαιότητας, πολεμά και εξορκίζει, και αρνείται η πράξη του γράφειν.

Ο Κώστας Ε. Τσιρόπουλος (1930-2017) ήταν συγγραφέας, μεταφραστής και εκδότης. Το κείμενο «*Γράφειν*» ανήκει στη συλλογή δοκιμίων «*Η Μόνωση ως Συνομιλία*» (2003).

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

I

Εκεί πού αναρωτιέσαι για πράγματα που πρώτη φορά
αντικρίζεις

για πράγματα χιλιοειπωμένα που έχουνε πια περάσει
για πράγματα που ξαφνιάζουν κι ας γίνονται κάθε μέρα
για πράγματα που έλεγες δεν θα συμβούν ποτέ
και τώρα συμβαίνουν μπρος στα μάτια σου
γι' άλλα που επαναλαμβάνονται μ' ελάχιστες παραλλαγές
για πράγματα που πουλιούνται μόλις πιάσουν
κατάλληλη τιμή

για πράγματα που σάπισαν με το πέρασμα του καιρού
ή που ήσαν σάπια απ' την αρχή και δεν το έβλεπες
εκεί που απορείς για πράγματα που μπόρεσες να κάνεις
για πράγματα σοβαρά ή ανόητα που ρίσκαρες τη ζωή σου
για πράγματα σημαντικά που τα κατάλαβες αργότερα
για πράγματα που τα φοβήθηκες κι απέφυγες
ν' αναλάβεις

για πράγματα που τα προγραμματίσες και δεν σου βγήκαν
γι' άλλα που τα σχεδίασαν άλλοι και βγήκαν διαφορετικά
για πράγματα που σου έτυχαν χωρίς να τα περιμένεις
για πράγματα που μόνο τα ονειρεύτηκες και κάποτε, μία στις χίλιες, πραγματώθηκαν...

Εκεί απάνω σε βρίσκει η ποίηση.

Τίτος Πατρίκιος, ποίημα από τη συλλογή «Σε βρίσκει η ποίηση» (2012).

Θέμα Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά τους λόγους για τους οποίους η λογοτεχνική ανάγνωση συνιστά λυτρωτική απόλαυση για τον συγγραφέα στο Κείμενο 1 (60-70 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Β

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση τα Κείμενα 1 και 2, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στα κείμενα:

α. Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 διαβάσει λογοτεχνία κυρίως γιατί αυτή σχετίζεται με τις επαγγελματικές του υποχρεώσεις.

β. Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 συνήθιζε να διαβάσει προγραμματισμένα.

γ. Το «γράφειν» στο Κείμενο 2 χρησιμοποιείται κυριολεκτικά σε όλο το κείμενο.

δ. Το «γράφειν» στο Κείμενο 2 δεν συνδέεται με ιστορικά και επιστημονικά επιτεύγματα. **ε.** Σύμφωνα με τα Κείμενα 1 και 2 τόσο η αναγνωστική όσο και η συγγραφική δραστηριότητα παρηγορούν τον άνθρωπο.

Μονάδες 10

B2. α. Ο σκοπός του συγγραφέα του Κειμένου 1 είναι να ευαισθητοποιήσει στο ζήτημα της λογοτεχνικής ανάγνωσης. Πώς το επιτυγχάνει; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αναφέροντας από το κείμενο δύο (2) σημεία στίξης και δύο (2) σχήματα λόγου. Να προσδιορίσετε για το καθένα τη λειτουργία του (μονάδες 8).

β. Ποια είναι η επικοινωνιακή λειτουργία του ερωτήματος στην 5η παράγραφο του Κειμένου 2 «Γιατί όλοι ... εαυτό του;» (μονάδες 7).

Μονάδες 15

B3. Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο της τρίτης παραγράφου του Κειμένου 2 («Πλάσματα ... γράφουν») να εξηγήσετε πώς ο άνθρωπος κατά τον συγγραφέα κερδίζει τη μάχη με τον χρόνο (60-70 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Γ

Γ1. Ποιο είναι το θέμα του ποιήματος, κατά τη γνώμη σας; Ποιο ρόλο έχει η Ποίηση στην προσωπική σας ζωή; Να απαντήσετε αξιοποιώντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ1. Ποια είναι η σχέση σας με την ανάγνωση βιβλίων και ποιος ο ρόλος της στη γενικότερη διαχείριση του προσωπικού σας χρόνου; Με αφορμή τα Κείμενα 1 και 2 αποφασίζετε να καταθέσετε την προσωπική σας εμπειρία στο ιστολόγιο του σχολείου σας. Να δικαιολογήσετε την όποια επιλογή σας. (300-350 λέξεις).

Μονάδες 30

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Θέμα Α

A1. Για τον συγγραφέα το διάβασμα συνιστά μία ουσιαστική ασχολία για την οποία απομονώνεται κατ' επιλογή σε έναν προσωπικό κόσμο. Μέσα από την ανάγνωση μπορεί να ερμηνεύσει βιωματικά ένα κείμενο και να προβεί σε αναδρομή στα εφηβικά του χρόνια. Κατακλύζεται από συναισθήματα, επιδίδεται σε έναν ιδιότυπο διάλογο με τους συγγραφείς του κειμένου και εστιάζει στο περιεχόμενό του, ξαναβιώνοντας το παρελθόν. Τέλος, αντιμετωπίζει με δύναμη και κουράγιο τη ζωή.

Θέμα Β

B1.

α) Λάθος (η προσωπική ανάγνωση απαιτεί συνήθως μία εσωτερική απομόνωση και όχι να σου επιβάλλεται εξωτερικά)

β) Λάθος (Για εμένα, που το διάβασμα ήταν μία καθημερινότητα, εξακολουθεί να παραμένει, αλλά οι περιστάσεις το καθιστούν πιο αδέσμευτο)

γ) Λάθος (Σ' έχω γράψει στην καρδιά μου, είναι γραμμένο στη μνήμη μου)

δ) Λάθος (Μέσα στην Ιστορία του κόσμου, οι φημισμένοι, οι άξιοι, οι μεγάλοι οι ήρωες. Μέσα στην Ιστορία των επιστημών, οι σπουδαίοι.)

ε) Σωστό (Θα μεταμορφώνουν τις ψυχές μας και θα μας σπλίζουν με κουράγιο // ίσως γιατί το γράφειν ... ακραία παρηγοριά...)

B2. α. Ο σκοπός του συγγραφέα του Κειμένου 1 είναι να ευαισθητοποιήσει στο ζήτημα της λογοτεχνικής ανάγνωσης. Προκειμένου να το επιτύχει χρησιμοποιεί σημεία στίξης και σχήματα λόγου.

Συγκεκριμένα, η χρήση του **θαυμαστικού** στην έκτη παράγραφο στη φράση «τι ειρωνεία!» μέσα σε διπλή παύλα υποδηλώνει ειρωνικό σχόλιο του συγγραφέα, προσδίδοντας ζωντάνια και δραματικότητα στο λόγο του. Στο τέλος του κειμένου η χρήση του κόμματος (ασύνδετο σχήμα) προσδίδει ένταση, έμφαση στο περιεχόμενο και χρωματίζει συναισθηματικά τον λόγο του.

Ταυτόχρονα, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί **μεταφορές** «να το αφουγκράζεσαι (το κείμενο), έκλεβα χρόνο» εκφράζοντας με υπερβολή μία κατάσταση, προσελκύοντας το ενδιαφέρον του αναγνώστη και προσδίδοντας γλαφυρότητα στο λόγο του. Τέλος, με την **προσωποποίηση** «τέτοια κείμενα έρχονται και γιατρέυουν την ψυχή» αποδίδει σε άψυχα, έμψυχα χαρακτηριστικά και γίνεται παραστατικός μεταδίδοντας εναργέστερα το μήνυμά του καθώς ο αναγνώστης στο μυαλό του πλάθει την εικόνα της ενέργειας που περιγράφεται.

β. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί στην 5η παράγραφο ένα ερώτημα επιθυμώντας να απευθυνθεί άμεσα στον αναγνώστη του και να προσδώσει **κλίμα οικειότητας** ανάμεσά τους. Η χρήση του ερωτήματος στο κείμενο προσδίδει **ζωντάνια και παραστατικότητα**. Ο αναγνώστης προβληματίζεται και το ύφος χαρακτηρίζεται από **προφορικότητα και ποικιλία**. Αποτελεί τη θεματική περίοδο της παραγράφου και συνιστά έναν πρωτότυπο τρόπο εισαγωγής στο θέμα της.

B3. Ο συγγραφέας υποστηρίζει πως ο άνθρωπος κατορθώνει να κερδίσει τον χρόνο όταν το όνομά του γράφεται στην ιστορία. Όλοι αυτοί που έχουν καταφέρει να «γράψουν», να δημιουργήσουν δηλαδή έργα, αλλά και να αναφερθούν στα έργα των άλλων, απέκτησαν «αθανασία». Τα αποτυπώματα που άφησαν στον ρου της ιστορίας είναι ανεξίτηλα. Άλλωστε, όπως αναφέρει και ο συγγραφέας, αυτός είναι ο σκοπός του ανθρώπου, να γράφει.

Θέμα Γ

Γ1. Το ποίημα αποτελεί ύμνο στην αξία της ποίησης. Ο δημιουργός απευθύνεται στον αναγνώστη σε **β' ενικό πρόσωπο**, με οικειότητα, σαν παλιοί γνωστοί, «εκεί που αναρωτιέσαι», «έλεγες», «φοβήθηκες» υπενθυμίζοντάς του πως μέσω της ποίησης δύναται να έρθει σε επαφή με όλα τα στοιχεία της καθημερινής ζωής. Τα στοιχεία αυτά τα ονομάζει «πράγματα», λέξη που **επαναλαμβάνεται** σε όλη την έκταση του ποιήματος για έμφαση στο περιεχόμενό της και επισήμανση πως αυτή αποτελεί τον πυρήνα του ποιητικού νοήματος. Ο ποιητής **προσωποποιεί** την ποίηση «Εκεί απάνω σε βρίσκει» τονίζοντας πως για όσα «πράγματα» αναρωτιέται ο αναγνώστης η ποίηση μπορεί να του δώσει απάντηση.

Για εμένα η ποίηση αποτελεί διέξοδο και τρόπο φυγής από τη ρουτίνα και την αισθητική ρύπανση της καθημερινότητας. Αξιοποιώ ένα μεγάλο τμήμα του ελεύθερού μου χρόνου διαβάζοντας ποίηση και λογοτεχνία. Έρχομαι σε επαφή με συναισθήματα και σκέψεις που διαφορετικά θα αγνοούσα και γίνομαι με κάθε ποίημα καλύτερος άνθρωπος, πιο στοργικός, πιο ανεκτικός και πιο διαλλακτικός. Το μόνο μειονέκτημα της πραγματικότητάς μου είναι ότι ο ελεύθερός μου χρόνος δεν επιτρέπει την ανάγνωση όσων ποιημάτων θα ήθελα.

Θέμα Δ

Δ1. ΤΙΤΛΟΣ: « ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ... ΠΗΓΗ ΖΩΗΣ»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το βαθύτερο ερέθισμα για τη συγγραφή του συγκεκριμένου άρθρου θα πρέπει να αναζητηθεί στη συχνή δημοσίευση κειμένων που αφορούν στη σχέση των νέων με την ανάγνωση βιβλίων και στην προσφορά τους στη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου μας.

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ

Το βιβλίο, θεωρώ, συνιστά πνευματικό αγαθό ύψιστης αξίας με αδιαμφισβήτητη αναγκαιότητα στην καθημερινότητά κάθε ανθρώπου. Για το λόγο αυτό καταλαμβάνει μεγάλο μέρος του ελεύθερου χρόνου μου και αποτελεί μία από τις βασικές ασχολίες εποικοδομητικής διάθεσής του. Παρά το γεγονός ότι οι σχολικές και εξωσχολικές υποχρεώσεις μου είναι πολλές και η τεχνολογία αποτελεί ένα μέσο που τείνει να μονοπωλήσει τον ελεύθερο χρόνο των περισσότερων συνομηλίκων μου, η ανάγνωση βιβλίων είναι ένα σημαντικό κομμάτι της καθημερινότητάς μου και λειτουργεί για εμένα ευεργετικά.

- Πηγή γνώσεων και ιδεών, διεύρυνση πνευματικών οριζόντων, ικανότητα πολυπρισματικής θέασης της πραγματικότητας, ενημέρωση για κοινωνικά ζητήματα, διαμόρφωση κοινωνικής συνείδησης, προβολή ηθικών αξιών.
- Πολιτική κοινωνικοποίηση, διαμόρφωση δημοκρατικού φρονήματος.
- Εμπλουτισμός γλωσσικών δυνατοτήτων, δημιουργική σύνδεση και επαφή με την παράδοση, διαφύλαξη της πολιτισμικής κληρονομιάς.
- Ίδανική μορφή ψυχαγωγίας με την ακριβή σημασία της λέξης και αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου μας, καθώς οι περισσότεροι σπαταλούμε το χρόνο μας σε ανούσιες διασκέδασεις και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
- Απομάκρυνση από τη μαζική κουλτούρα των Μ.Μ.Ε. και την εμπορευματοποιημένη εκτονωτική διασκέδαση.
- Βίωση εύρους συναισθημάτων, καλλιέργεια της ευαισθησίας και της φαντασίας και δημιουργική διέξοδος από τα προβλήματα και τις υπερβολικές απαιτήσεις της καθημερινότητας.

- Εμφύσηση ιδανικών και αξιών (πανανθρώπινα πρότυπα) που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και το περιβάλλον.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η ανάγνωση βιβλίων, ακόμη και στην εποχή της τεχνολογικής επανάστασης συνιστά μία σημαντική ασχολία στον ελεύθερο χρόνο μου που με βοηθεί να ξεφεύγω από την κοπιαστική καθημερινότητα και να περιπλανιέμαι σε κόσμους ονειρικούς. Άλλωστε «πάντα φανταζόμουν τον Παράδεισο σαν ένα είδος βιβλιοθήκης».

ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΜΑΤΩΝ

Στα φετινά θέματα των Νέων Ελληνικών οι μαθητές κλήθηκαν να αναπτύξουν τις σκέψεις τους σχετικά με τη σχέση της ανάγνωσης βιβλίων και του ελεύθερου χρόνου τους. Τα δύο μη λογοτεχνικά κείμενα δεν θα έχουν δυσκολέψει ιδιαίτερα τους μαθητές καθώς είναι κατανοητά, χωρίς νοηματικά κενά και ιδιαίτερο λεξιλόγιο.

Σε ό,τι αφορά τις ασκήσεις, ιδιαίτερη προσοχή έπρεπε να δοθεί από τους μαθητές στην Β1 άσκηση, η οποία για πρώτη φορά ζητούσε τεκμηρίωση της απάντησης με αναφορές στα κείμενα. Οι ασκήσεις Β2 και Β3 συμφωνούσαν με τη νέα μορφή ερωτήσεων του Υπουργείου σχετιζόμενες με την ικανότητα του μαθητή να κατανοήσει περιεχόμενο κειμένου και σκοπό συγγραφέα, χωρίς να παρουσιάζουν ιδιαίτερη δυσκολία και να στερήσουν μονάδες.

Η ερώτηση της λογοτεχνίας, με τη μορφή ερμηνευτικού σχολίου, δεν εξέπληξε, απεναντίας κρίθηκε αναμενόμενη. Τέλος, το θέμα της έκθεσης απευθύνεται στη βιωματική εμπειρία των μαθητών ζητώντας τις απόψεις τους για την προσωπική σχέση τους με το βιβλίο, παρεκκλίνοντας από τις τυποποιημένες ιδέες και απαντήσεις που απαιτούσε το θέμα της έκθεσης τα προηγούμενα χρόνια.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΚΑΛΟΧΕΡΗΣ Μ. – ΛΑΔΙΚΟΥ Β.- ΛΑΓΟΥΔΑΚΟΣ Π. – ΤΟΛΙΑ Π.